

Ипр. 4012/2

126/7

Апри Маси : Одбрана Запада

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

АНРИ МАСИС : ОДБРАНА ЗАПАДА. (HENRI MASSIS, DÉFENSE DE L'OCCIDENT.)

То је књига која много добија ако се почне читати на-
трашке. Кад се одлили жуч и страх аутора кроз темпераментну
полемику, он је био у стању да за час бар одели своје поли-
тичко узнемирење од своје идеолошке критике — што би књига
у суштини имала да буде — и да нађе да можда ипак није
ван могућности да Исток и Запад заједно пораде на спасењу
човечанства. Али то је пред крај расправе. Дотле, књига је од
саме узбуђености, плаховитости, страховања: „Оласност прети
судбини западне цивилизације, другим речма судбини човека!“

Г. Масис удара пре свега по европским мислицима и
писцима који се заносе ориенталним идејама и пропагују их, па
онда и по тим идејама. Идеје и умовања Истока одбацује он
на свима личијама, у свима манифестацијама. Нигде трага о
каквој таквој компромисној могућности западног и источног.
Тамо све не ваља, на Западу све ваља, и може бити речи само
о том како да се одбрани позитивно од негативног, хумано од
монструозног, жртва од разглављене чељусти. Екстремни став
Г. Масиса измињује то што његова критика једнако иде кроз
звоњење на узбуну једног великог бојања, бојања од којег се
Г. Масис ~~неће~~ неће убојати, бојања од политичког дизања
Истока. И зато Г. Масис, у опреци са насловом своје књиге,
фактичку одбрану од Истока ~~ради~~ у неколико страница
под завршетак књиге, а дуж дуж своје расправе не ради
друго до критикује и боји се.

Г. Масис има наклоност да суди и осуди. Једна збирка
његових есеја зове се *Jugements*, а и остале његове књиге су
помало то. Ваља допустити да суд и осуђење обавља са много
докумената. Овога пута, међутим, и ако је докумената много,
и добрих, Г. Масис није био у положају да суди са довољно
правде, јер је судио оно што не воли и оно чега се боји. За-
паду није имао скоро ништа да замери, а Исток, ~~који~~ који Исток ~~да~~ *да* ~~није~~
почиње одмах ту на Рајни, на међи француско-немачкој, и на
међи компактног католичанства и других вера. Исток Г. Масис
никако не воли, ни као идеју ни као човека, ма да је ово по-
следње на два места покушао порећи. Запад, ако баш нађе
нешто да му замери, критикује само као Европу, при чему онда

Немци, па и Руси, не спадају у Исток него у Европу. Немци су увек криви, и опасност. Од Реформације и Лутера до Шпенглера и Кајзерлинга. Криви су са Западом као германо-латинштина, са Истоком као славено-германштина. Г. Маси Русе не воли, Немце сасвим не воли, а далеког Истока се боји. Као западњак, као Француз, као католик, он се страшно компликовано узбудио и уплашио. Апстрактни процес који Укрепе против авети Истока, невероватан је у неочекиваним инкриминацијама, повезаностима, и нарочито у пројекцијама Немаца и Руса. Први православца, Фотије, крив је за Лењина. Интелектуални словенски тип је наставак хиндуског типа. Толстој је крив за Кину Син Јат Сина, а немачка Реформација за Син Јат Сина, који је изишао из протестантских университета и пример је „шта чини од Кинеза западна култура која није католичка“. Све то, и томе слично, Г. Маси ~~је такође писује~~ Ерудит и првокласни писац, ~~и~~ увек изведе своју аргументацију. Само, никада нисмо видели добру француску главу тако нервозну, и добар француски текст тако искидан наводима туђих мисли, и ~~и~~ интерпретација тих текстова без узимања у обзир одакле су вађени, кад су писани, и да ли аутори нису од тог времена сами исправили своја тврђења. Сем тога, Г. Маси, све интерпретује само с обзиром на Запад, и неминовно угрожени Запад; а све што је ко казао о Азији интерпретује тако као да је Азија увек значила то што значи данас, за њега, Г. Маси. ~~и~~ *У савар и,* ~~и~~ две су различне ствари: кад се славјанофили око половине 19 века окрећу Азији, и кад се данашњи Совјети окрећу Азији. ~~и~~ Фихте, пишући у своје доба о Азији у смислу на који смо дојскара били навикнути сви, у смислу „колевке вера и цивилизације“, ~~и~~ *Ибо тако,* ~~и~~ могао знати да је Азија баш обротно од тога, гроб цивилизације. Мало је много кад Г. Маси од најкултурнијих и најоригиналнијих духова Истока тражи да о Западу не смеју мислити друкчије но што Запад мисли, док Запад сме мислити о Истоку што год хоће. И мало је одвише — и још и контрадикторно баш са оним што Г. Маси мисли о источним филозофијама — набрдити и Бергсоновој филозофији оријенталност. И далеко је од тачности кад Г. Маси у поразној критици Чаадајева ~~и~~ на Руса и Русију не чита бол, него чита врсту гађења после фасцинације од Запада. Руски мислиоци су учили од Запада, али се никада нису њиме фасцинирали. На своју корист или штету, то је друго питање. Сам Петар Велики је казао, као што добро зна Г. Маси, да не од Запада узети што му треба, и онда му окренути леђа.

Што је у књизи Г. Маси најбоље, то су ~~и~~ *у поредке* ~~и~~ критичке синтезе ~~и~~ идеја Запада и Истока, са ~~и~~ необичном вештином ~~и~~ је приказ ~~и~~ тих идеја ~~и~~ на све. И одлична је у врсту портрета сажета слика ~~и~~ *руској зовба* ~~и~~ трош ~~и~~ у празном; ~~и~~ ~~и~~ дакако, руског човека из литературе, Руса по Чаадајеву, Херцену, Достојев-

ском, Горком, де Местру, де Вогијеу. ~~Он~~ ^{Уста} ~~Смета~~ што се идеолошки и објективни расправљач одмењује са субјективним, у јаким националним и верским традицијама одгојеним грађанином и сином Запада. Лепо говори Г. Масио кад каже да „речма опасност Истока“ не чини процес истоку у опште, не мисли на неотклониве антагонизме раса, него само оптужује заблуде филозофске, моралне, социалне, и сумњиви идеализам^а; али то се брзо престане осећати у његову тексту. Много чешће се осећа да Г. Масио ~~мучи~~ ^{мучи} баш раса и човек, визија политичке моћи Истока, страх да ће политичка превласт донети нове оцене свих вредности, западних и источних. ~~Његова~~ ^{Његова} ~~књига~~ ^{књига} одају ^{Синдесе Т.} ~~грожење~~ ^{грожење} од најезде варвара, па и љубоморно плашење од свежих снага. Са страхом, али лојално, Г. Масио даје низ текстова из најбољих француских пера о томе да је опасност више не осредња, и да се у хаотичним масама Истока крију несудбене вредности. Политички страх сваки час надвиге идеолошку критику око докумената за оно што је повод томе страху. ~~Његова~~ ^{Синдесе Т.}

^{Масио} ~~све оно што је~~ ^{из области филозофије и религије} ~~улази~~ ^{улази} у једну нову синтезу. Буда и Вишну и православље, Тагоре, Достојевски и Кајзерлинг постају политика, значе политику, значе пропадање престижа Запада на Истоку, и политичку претензију Истока у свету. А кад се дотле дође, онда више нису Русија и болшевизам најгављивији, онда је највише страхан реп апокалиптичке аждаје Истока, Јапан. Губе ~~важност~~ ^{важност} текстова евразијских Руса у Паризу и у Москви, па и ~~текстова~~ ^{текстова} из Веданте, према конференцији Паназијатске Лиге, 1926, у Нагасакију, и према текстовима Г. Окакура. Тога Г. Окакура — Окакура Какузо — Г. Масио још и не цитира толико колико би морао. Аутор дела *Буђење Јапана, Идеали Истока*, и чудне *Књиге о чају*, одлично мисли и пише, и за све што каже ~~концизно~~ ^{концизно}, мало мукло, гарантује Јапаном. Нама лично се чини да је своју реченицу о преводима (у *Књизи о чају*, глава *Таоизам и Зенизам*): „превод је као наличје броката; сви су конци ту, али није ту суптилност боја и цртежа“, да је ^{ту реченицу} ~~Г. Окакура~~ ^{Г. Окакура} унапред спремио као одговор на Г. Масио ^{ова} ~~ова~~ тумачења источних мудрости. Јапан Г. Окауре је Јапан како га добро види Г. Масио. Охоли, инсуларно осамљени Јапан, који је сачувао инстинкте и традиције; слободни, национални и културни Јапан, који стоји суочен са целим светом, и који је „вратио срце целој Азији“, како вели Тагоре. Тај Јапан није заиста последњи међу факторима који су инспирисали књигу Г. Масио. Јер, на крају ~~Г. Масио~~ ^{Г. Масио} је нашао да се религије и филозофије Истока и Запада не искључују баш сасвим, пошто једне и друге теже ојачању религиозног духа у свету и унификацији човечанства; ~~али до краја~~ ^{али до краја} ~~књиге није могао~~ ^{књиге није могао}, ~~ов је~~ ^{ов је} ~~да~~ ^{да} не види да се политичка власт Истока и Запада само искључују, апсолутно искључују. ~~И отуда је одбрана Запада~~ ^{И отуда је одбрана Запада}

~~Масису тако нап екзични, више отио према идејама Г. Ода-
куре него према идејама религија и филозофија.~~

Занимљиво је да Г. Масис за одбрану Уније могао да нађе довољно ни довољно добрих ~~и~~ ^и ~~јаким~~ ^{јаким} средстава у цивилизацији и времену у име чије одбране је написао ~~своју~~ ^{своју} књигу. Г. Масис се окреће Средњем Веку, и сазна Катolicки Цркве каква је била у та минула столећа. „Катolicка Црква нам се чини једина моћ способна да рестаурира праву цивилизацију.“ И кад тако каже, Г. Масис обухвата ~~р~~ ^р рестаурацију и Азију. Не ради се о том да се Азија латинизира, него да се христијанизира. Занимљиво је ~~да~~ ^{да} ~~је~~ ^{је} ~~са~~ ^{са} ~~западне~~ ^{западне} стране

не хришћанства, а зајимљиво се налази са једне стране
напомена „Европа није хришћанска!“. А на католичку цркву
мисли ~~Г. Масис~~ да не само као на хришћанску цркву, него
као на велику организаторску силу о којој сведоче нарочито
средњовековне њене традиције. Г. Масис даје, што се тиче
~~реалног~~ одличну синтезу позитивних квалитета католичан-
ства, где су, као што је познато, спиритуална ~~и друга~~ патила.

[illegible]

Са извесном меланхолијом оставља читалац на страну књигу Г. Масиоа. У њој је сажет невероватан материјал, и она је пуна корисних ~~уvida~~ идејама у којима су живели и живе Исток и Запад, али на крају крајева читам из ње тог да свет до данашњег данашње ~~отичао~~ отишао даље од политичке ~~и~~ раса и народа, а на Истоку и на Западу. Књига о

пропасти ~~која~~ ^{исидора} прет ^{је} цивилизацијама и идејама, ~~јер~~ ^{је} књиге о пропасти ~~које~~ прете политичким властима и превластима. Једно се пише, а друго се мисли. Г. Окакура, ~~у~~ ^у својој безазленој *Књизи о чају* (коју је Г. Масис мислио да не треба узимати у обзир), горко се каје за победу Јапана над Русијом, и хришћанскији је од хришћана ~~јер~~ ^{јер}, „Европа је презирала Јапан док се бавио суптилним уметностима, а цивилизованим га сматра откад је извршио покоље на манџурским бојиштима“. А Г. Масис води Запад под окриље Цркве, „јер је она Истина, и у њој су речи Живота које могу све народе излечити“. А ко ће бити јачи, то се у себи питају и Г. Масис и Г. Окакура.
исидора секулић.

УМЕТНИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ШЕСТА ЈУГОСЛОВЕНСКА УМЕТНИЧКА ИЗЛОЖБА.

Има без мало четврт века како је приређена прва југословенска уметничка изложба. Она се отворила у Београду 1904. приликом крунисања краља Петра и стогодишњице Првога Устанка. Трострук је био њен карактер: уметнички, национално-политички и омладински. Уметнички, јер су се нашли на окупу готово сви наши сликари и вајари, са радовима који су представљали јединствену смотру тежњи и успеха. Национално-политички, јер су се јавно показали узајамност и, у знатној мери, духовно јединство Срба, Хрвата, Словенаца и Бугара, који су стајали пред ратовима за уједињење. Најпосле, карактер омладински, јер су у замисли и припремама имали важну улогу тадањи млади нараштаји са Университета.

Од тог времена, са изложбама се наставило, и, за последњих двадесет година, на Словенском Југу можда није било лепших и значајнијих уметничких свечаности. Оне су биле у толико више достојне дивљења што ми никако нисмо народ који уме да се покаже пред светом: нетрпељивост, одсуство смисла за организацију и дисциплину, неумешност, апатија, и многе друге мане, ретко допуштају да се код нас изведу по-слови ширег обима и јачег замаха. Али оно што је чинило и чини највеће изненађење и највише задовољство, то је што манифестације ове врста долазе од стране ликовних уметника. Нико се у буци нашег живота ваљда не чује мање од њих, и нико не изгледа мање свестан своје улоге и свог положаја. Истинске снаге и вредности, и у народу и код људи, чини се да увек треба тражити онде где има најмањих бусања у груди.

Данас, југословенске уметничке изложбе нису сасвим исто што су биле. Оне више немају везе са омладином у оном смислу у којем су је имале. Омладина данас учи и живи својим младићским животом, не бавећи се јавним радом. И ништа није